

MỞ ĐẦU

1. Lý do chọn đề tài

Việt Nam, là một đất nước đã trải qua nhiều cuộc chiến tranh bảo vệ Tổ quốc, cùng với đó là sự biến đổi của thiên tai và khí hậu trong quá trình đô thị hóa, công nghiệp hóa, hiện đang phải đối phó với số lượng lớn người cần trợ giúp xã hội (TGXH), chiếm hơn 20% dân số cả nước. Theo thông tin từ Ủy ban Quốc gia về người khuyết tật Việt Nam cho biết, nước ta hiện có khoảng 7 triệu người khuyết tật, chiếm 7% dân số từ 2 tuổi trở lên, % người cao tuổi là dân tộc thiểu số chiếm gần 10%. Số người khuyết tật còn trong độ tuổi lao động là 61%, 1,5 triệu trẻ em có hoàn cảnh đặc biệt, hơn 248 nghìn người nghiện ma túy, hơn 234 người nhiễm HIV/AIDS.¹

Trong bối cảnh phát triển kinh tế xã hội, mặc dù đời sống vật chất của người dân ngày càng được cải thiện, vẫn tồn tại những cá nhân và nhóm đối tượng không đủ khả năng tự lao động và kiếm thu nhập để đáp ứng các nhu cầu cơ bản của họ, như trẻ mồ côi, người cao tuổi không nơi nương tựa, người khuyết tật, trẻ em bị nhiễm HIV/AIDS,... Chính sách an sinh xã hội (ASXH) nói chung và TGXH nói riêng như một vòng tay nhân ái, dang rộng để ôm lấy những mảnh đời bất hạnh. Hướng đến một xã hội “không ai bị bỏ lại phía sau”, chính sách TGXH đóng vai trò quan trọng trong việc đảm bảo ASXH, giúp họ vượt qua giai đoạn khó khăn, hướng tới tương lai tươi sáng hơn.

Trong những năm vừa qua, công tác TGXH ở Việt Nam đã ghi nhận nhiều thành tựu nổi bật, góp phần cải thiện đời sống cho các đối tượng yếu thế trong xã hội. Hệ thống chính sách pháp luật về TGXH tiếp tục được hoàn thiện, nguồn lực đầu tư cho công tác TGXH được tăng cường và quá trình triển khai chính sách được chú trọng. Tuy nhiên, bên cạnh những thành tựu đạt được, công tác TGXH vẫn còn một số hạn chế cần được khắc phục. Thực tiễn của hoạt động TGXH tại cả nước nói chung và Thành phố Thủ Đức nói riêng vẫn còn nhiều điểm hạn chế, tồn đọng cần được làm rõ như: hiệu quả sử dụng nguồn lực không cao, công tác kiểm tra, giám sát chưa thật sự hiệu quả, chất lượng hoạt động của một số cơ sở trợ giúp xã hội còn thấp.

---

¹ Thanh Hoa (2023), “Khoảng 31,7% người khuyết tật từ 15 tuổi trở lên có việc làm”, *Báo Nhân dân*, <https://nhandan.vn/khoang-317-nguoi-khuyet-tat-tu-15-tuoi-tro-len-co-viec-lam-post743953.html>, truy cập ngày 04/07/2024.

Xuất phát từ những trở ngại về thực trạng và những vướng mắc trong công tác TGXH hiện nay, đặc biệt là tại Thành phố Thủ Đức, tôi lựa chọn đề tài nghiên cứu “*Pháp luật về trợ giúp xã hội và thực tiễn tại Thành phố Thủ Đức*”. Qua đó giúp chúng ta có một cái nhìn tổng thể và toàn diện về công tác TGXH ở Việt Nam (thông qua thực tiễn tại Thành phố Thủ Đức), từ đó đề xuất những giải pháp thiết thực nhằm từng bước nâng cao hiệu quả hoạt động và hướng đến sự phát triển bền vững của cộng đồng.

2. Tình hình nghiên cứu

Hoạt động TGXH đóng vai trò then chốt trong việc xây dựng nền kinh tế - xã hội vững mạnh, đảm bảo ASXH và nâng cao chất lượng cuộc sống cho người dân. Vì vậy, các nhà khoa học, học giả đã dành sự quan tâm đặc biệt cho lĩnh vực nghiên cứu này, cho ra đời nhiều công trình giá trị, góp phần định hướng và hoàn thiện hệ thống TGXH. Dưới đây là một số công trình tiêu biểu liên quan trực tiếp đến đề tài về TGXH:

Đề án “*Chiến lược an sinh xã hội giai đoạn 2011-2020*” của Bộ Lao động - Thương binh và Xã hội được xây dựng đề cập trên góc độ lý luận về quá trình thực hiện công tác ASXH như: quan điểm, đối tượng, mục tiêu, định hướng giải pháp và kinh phí thực hiện.

Đề tài “*Pháp luật an sinh xã hội: kinh nghiệm của một số nước đối với Việt Nam*” của các tác giả Trần Hoàng Hải và Lê Thị Thúy Hương đã phân tích hệ thống luật ASXH ở một số nước tiêu biểu như Đức, Mỹ, Nga; đồng thời trình bày, so sánh, đánh giá ưu điểm và nhược điểm của pháp luật hiện hành; đề xuất các kiến nghị nhằm hoàn thiện hệ thống pháp luật về ASXH tại Việt Nam.

Đề tài “*Xây dựng và hoàn thiện hệ thống chính sách an sinh xã hội ở Việt Nam*” của tác giả Mai Ngọc Cường, nhà xuất bản Chính trị Quốc gia Hà Nội, xuất bản năm 2009. Tác giả mang đến cái nhìn tổng quan và đa chiều về hệ thống chính sách ASXH ở Việt Nam hiện nay với nội dung về bảo hiểm xã hội, bảo hiểm y tế, trợ cấp xã hội và ưu đãi xã hội. Công trình đã phân tích chỉ rõ những ưu điểm, hạn chế, thách thức và đề xuất những phương hướng, giải pháp hoàn thiện hệ thống chính sách này một cách hiệu quả.

Giáo trình “*Luật an sinh xã hội*”, của tác giả Nguyễn Kim Phụng (chủ biên), trường Đại học Luật Hà Nội, nhà xuất bản Công an nhân dân, xuất bản năm 2022.

Giáo trình được biên soạn trên cơ sở quan điểm nhận thức, cách tiếp cận mới về ASXH, phù hợp với Hiến pháp 2013 và tuyên ngôn của Liên hợp quốc về quyền con người. Với nội dung phong phú và cập nhật, giáo trình không chỉ bao quát các quy định pháp luật hiện hành về lĩnh vực ASXH mà còn phân tích các chính sách, thực tiễn áp dụng và đánh giá một cách khách quan các chính sách, chương trình TGXH hiện hành. Giáo trình “*Luật an sinh xã hội*” giúp làm rõ và minh họa các luận điểm trong khóa luận này.

Bài viết “*Thực trạng pháp luật an sinh xã hội ở Việt Nam và phương hướng hoàn thiện*” của tác giả Lê Thị Hoài Thu trên Tạp chí Nhà nước và pháp luật số 01 năm 2014, tác giả trình bày, phân tích những thành tựu và hạn chế trong pháp luật hiện hành về ASXH ở Việt Nam, từ đó đề xuất một số kiến nghị nhằm khắc phục hiện trạng này.

Bài viết “*Xây dựng và hoàn thiện hệ thống an sinh xã hội ở nước ta trong điều kiện hiện nay*” của tác giả Phạm Thị Hằng và Trịnh Vương Cường, trên tạp chí khoa học Trường Đại học Mở Thành phố Hồ Chí Minh, số 07 (2) năm 2012. Trong phạm vi bài viết này, tác giả tập trung đi vào phân tích làm rõ cấu trúc, chức năng, nhiệm vụ, những thể chế bắt buộc và nguyên tắc hoạt động của hệ thống ASXH, phân tích thực trạng, đánh giá ưu điểm, hạn chế, nguyên nhân và những thách thức đang đặt ra đối với quá trình xây dựng và hoàn thiện hệ thống ASXH. Trên cơ sở đó, đề xuất một số giải pháp cơ bản nhằm nâng cao chất lượng, hiệu quả hoạt động của hệ thống ASXH ở nước ta trong thời kỳ đẩy mạnh công nghiệp hóa, hiện đại hóa và hội nhập quốc tế.

Bài viết “*Những vấn đề và giải pháp giáo dục người khuyết tật Việt Nam trong bối cảnh Cách mạng công nghiệp 4.0*” của tác giả Nguyễn Đức Minh, trên tạp chí khoa học giáo dục Việt Nam, tập 17, số 03, năm 2021, tập trung vào các yếu tố tác động cơ bản và đề xuất giải pháp phát triển của giáo dục người khuyết tật trong bối cảnh Cách mạng công nghiệp 4.0.

Bài viết “*Hoàn thiện chính sách, pháp luật về an sinh xã hội*” của tác giả Hoàng Kim Khuyên, trên tạp chí Quản lý nhà nước, số 329, năm 2023. Tác giả tập trung phân tích thực trạng bảo đảm ASXH ở Việt Nam, từ đó, đưa ra các kiến nghị hoàn thiện pháp luật ASXH đáp ứng yêu cầu của Nhà nước pháp quyền xã hội chủ nghĩa Việt Nam trong thời gian tới.

3. Mục đích và mục tiêu nghiên cứu

3.1. Mục đích nghiên cứu

Xây dựng cơ sở lý luận về pháp luật TGXH khẳng định tính tất yếu, khách quan, trên cơ sở đó tiến hành đánh giá thực trạng các quy định pháp luật hiện hành, thực tiễn tại Thành phố Thủ Đức. Từ các phân tích lý luận và thực tiễn, đề xuất các kiến nghị và giải pháp hoàn thiện hệ thống pháp luật về TGXH, nhằm đảm bảo hiệu quả, công bằng, đáp ứng yêu cầu phát triển kinh tế - xã hội của đất nước.

3.2. Mục tiêu nghiên cứu

Hệ thống, luận giải về cơ sở lý luận pháp luật về TGXH tại Việt Nam.

Đánh giá nội dung pháp luật về TGXH, gồm ưu điểm và hạn chế các quy định của pháp luật hiện hành.

Đánh giá thực trạng và nhu cầu trợ giúp của đối tượng bảo trợ xã hội nhằm xác định nhu cầu cần trợ giúp tại cộng đồng ở Việt Nam trong giai đoạn hiện nay, từ đó rút ra những vấn đề cần đổi mới trong giai đoạn tới.

Đánh giá thực tiễn thực hiện và áp dụng pháp luật về TGXH trên địa bàn Thành phố Thủ Đức, Thành phố Hồ Chí Minh.

Đề xuất giải pháp, hoàn thiện hệ thống chính sách pháp luật TGXH.

4. Đối tượng và phạm vi nghiên cứu

4.1. Đối tượng nghiên cứu

Hệ thống các quy định pháp luật về TGXH, các quy định pháp luật khác có liên quan và thực tiễn thực hiện tại Thành phố Thủ Đức.

4.2. Phạm vi nghiên cứu

Phạm vi nội dung: Nghiên cứu pháp luật về TGXH qua thực tiễn tại Thành phố Thủ Đức.

Phạm vi không gian: Khóa luận tập trung khảo sát và thực hiện tại Thành phố Thủ Đức, Thành phố Hồ Chí Minh.

Phạm vi thời gian: Trong quá trình nghiên cứu, nguồn dữ liệu được thu thập từ năm từ năm 2019 đến năm 2024.

5. Phương pháp nghiên cứu

Để thực hiện được những mục tiêu nghiên cứu và mục đích nghiên cứu, bài luận văn được tiếp cận theo phương pháp:

Phương pháp phân tích và tổng hợp: Nghiên cứu các quy phạm pháp luật, tài liệu, số liệu liên quan đến đề tài. Liên kết, sắp xếp tài liệu, thông tin lý thuyết đã thu thập được để tạo thành hệ thống đầy đủ, phục vụ cho đề tài.

Phương pháp lịch sử: Nghiên cứu lịch sử hình thành và phát triển của pháp luật về TGXH.

Phương pháp xử lý số liệu: Tìm kiếm và tổng hợp các văn bản pháp luật, báo cáo, nghiên cứu trước đó và các tài liệu liên quan. Đưa ra các kết luận dựa trên những số liệu minh chứng thuyết phục và có tính khoa học cao. Từ đó, phân tích và đề xuất các khuyến nghị, giải pháp cho các vấn đề phát hiện.

Phương pháp so sánh: Thực hiện so sánh các hình thức bảo hiểm tại chương 1; TGXH thường xuyên và TGXH đột xuất tại chương 1; các nghị định, quy định về đối tượng TGXH qua các năm tại chương 2; quyền lợi hưởng và mức trợ cấp được hưởng tại Việt Nam và các quốc gia khác tại chương 2.

6. Kết cấu đề tài

Chương 1: Khái quát chung về trợ giúp xã hội và pháp luật về trợ giúp xã hội.

Chương 2: Thực trạng quy định pháp luật trợ giúp xã hội và thực tiễn thực hiện tại Thành phố Thủ Đức, Thành phố Hồ Chí Minh.

Chương 3: Kiến nghị và giải pháp hoàn thiện pháp luật về trợ giúp xã hội từ thực tiễn thực hiện tại Thành phố Thủ Đức, Thành phố Hồ Chí Minh.